

Anadolu Lisesi Almanca Öğretmenlerinin Sosyal ve Öğretim Yöntemlerine İlişkin Davranışları

Social and Instructional Behaviors of Turkish German Language Teachers At Anatolian High Schools

Aysın DEMİR **, Ayten GENÇ 2***

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, Anadolu Liselerinde görevli Almanca öğretmenlerinin sınıf içi sosyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin davranışlarını değerlendirmektir. Almanca öğretmenlerinin sınıf içi davranışlarını etkileyen meslek sorunları ve bu sorunların nedenleri de araştırılmıştır. Çalışmanın araştırma evrenini 2010-2011 öğretim yılında Anadolu Liselerinde çalışan Almanca öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, mesleki bilgi ve becerileri açısından öğretmenlerin kendilerini değerlendirmesi için anket, alandaki sorunların saptanabilmesi için röportaj ve sınıf içi durumların tespiti için gözlem tekniği tercih edilerek nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, Almanca öğretmenlerinin, sınıf içi davranışların öneminin bilincinde oldukları ve vücut dilini etkin kullanabildiklerini, öğrenci-öğretmen etkileşimine önem verdiklerini, dersin hazırlık ve işlenişinde yaratıcı olduklarını, öğrencilerin derse katılımını teşvik ettiklerini, öğrencilere karşı esnek ve hoşgörülü davrandıklarını, sınıf yönetiminde güncel teknikler kullandıklarını, derste öğrencilerin özerk öğrenme yeteneklerini geliştirecek etkinliklere yer verdiklerini, kültürlerarasılığın bilincinde olduklarını ve mesleki bilgi ve becerilerini geliştirecek etkinliklere katılmak istediklerini göstermektedir. Sonuçlar ayrıca, öğretmenlerin, sıcak bir öğrenme ortamı oluşturma, öğrencilerin öğrenme stratejileriyle ilgili farklılıklarını dikkate alma ve sınıfta danışmanlık konularında yeterince başarılı olamadıklarını, ayrıca yapılandırmacı yaklaşımın gerektirdiği gibi süreç değerlendirmeye yönelik portfolyo, sunum, performans ve proje ödevlerini sıklıkla kullanmadıklarını göstermektedir. Araştırma sonuçları değerlendirilerek, öğretmenlere, öğretmen yetiştiren, görevlendiren ve hizmet içi eğitim sunan kurum ve kuruluşlara öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Yabancı dil eğitimi, yapılandırmacı yaklaşım, Almanca öğretmenleri, öğretmen davranışları, öğrenme kuramları.

ABSTRACT: The purpose of this study is to assess in-class behaviors of German language teachers working at Anatolian High schools in terms of social and methodological aspects, and to discuss both the positive and negative effects of these behaviors over the learning environment. Research universe includes the teachers working at Anatolian High schools during the academic year of 2010 and 2011. Whereas a questionnaire was employed in order for teachers to evaluate themselves in terms of professional skills, interview and observation techniques were utilized in order to determine teachers' professional problems and in-class behaviors respectively. Therefore, both qualitative and quantitative techniques were used. Because findings have revealed that teachers can actively use the body language, encourage student participation, are tolerant and flexible with their students, make use of modern techniques during class management, include activities that promote autonomous learning, and have inter-cultural conscious, they are well aware of the importance of teachers' in-class behaviors. However, teachers have also been weak in building a warm classroom environment, in noticing the differences among students' learning abilities, and in becoming an advisor in the classroom. The research outputs have been presented to the educational institutions with advices in terms of the results of this study.

Keywords: Foreign language teaching, constructivist approach, German language teachers, teacher behaviors, learning theories.

* Bu makale, Prof. Dr. Ayten GENÇ danışmanlığında 2011 tarihinde tamamlanmış olan "Das soziale und unterrichtsmethodische Verhalten von Türkischen DaF-Lehrern an den Anadolugymnasien" başlıklı yayınlanmamış doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır. "Anadolu Lisesi Almanca Öğretmenlerinin Sosyal ve Öğretim Yöntemlerine İlişkin Davranışları" başlığı altında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından 09-11 Mayıs 2013 tarihleri arasında düzenlenen ISNITE' 2013 International Symposium, New Issues on Teacher Education/ Öğretmen Yetiştirmede Yeni Eğilimler Uluslararası Sempozyumu'nda Türkçe bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Aysın DEMİR Erciyes Üniversitesi ademir@erciyes.edu.tr,

*** Prof. Dr. Ayten GENÇ Hacettepe Üniversitesi doğu@hacettepe.edu.tr

1. GİRİŞ

1997 Eğitim Reformu ile zorunlu eğitimin 8 yıl olarak düzenlenmesinin yanı sıra okullara öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinde de yeni düzenlemelere gidilmiştir. Bu doğrultuda, alan bilgisi odaklı eğitim yerine uygulama ve mesleki yeterlilik gelişimine dönük bir eğitim anlayışı benimsenmiştir. Reformun ardından günümüze değin programlarda söz konusu nitelikleri taşıyan derslere daha çok yer verilmiştir. 2005-2006 öğretim yılı itibarıyla kademeli geçiş yapılan yapılandırmacı eğitim modeline uygun olarak “öğretmek” kavramının yerini “öğrenmek” almıştır. “Yapılandırmacılığın en önemli yönü öğrenme üzerindeki kontrolün yönünü öğretmenden öğrenciye çevirmesidir” (Hein, 1991). Tüm dünyada yaygın olarak uygulanan ve öğrenci merkezli bir yaklaşım olan yapılandırmacı yaklaşımın gereği, etkin öğrenme teknikleri kullanılmaya başlanmış ve öğretmenin sınıf içinde üstlendiği rol büyük ölçüde değişime uğramış, “öğrenme sürecini düzenleme ve danışmanlık yapma olarak değişmiştir” (Dörig, 2003).

Öğretmen, danışmanlık rolünü uygularken hedef kitlenin yaşı, bilgi birikimi, ilgi alanları, ihtiyaçları ve hedefleri gibi ayırt edici özelliklerini temel alarak hareket etmelidir. Öğrenciyi ön bilgilerini etkinleştirmeye, düşünmeye, yorumlamaya, eleştirmeye ve sorgulamaya yönlendirmelidir. Ayrıca öğrencilerin derste rahat davranacakları, korkusuzca soru sorabilecekleri samimi ve eğlenceli ortamlar hazırlamalı, fırsatlar sunmalıdır. Öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmeleri için onlara daha fazla sorumluluk ve denetim olanağı vermelidir (Lorsbach & Tobin, 1997, Yaşar, 1998, Deryakulu, 2001). Öğretmen, öğrencilerine sözü edilen bu ortamı sağlayabilmek için sosyal becerilere sahip olmalıdır.

Öğretmenden öncelikli olarak beklenen sınıf içi sosyal davranışlar; doğal, objektif, adil davranma; öğrencilerin düşüncelerini önemseme; öğrenci ilgi, istek ve önerilerini dikkate alma; cesaretlendirme, övgü; derse hazırlıklı gelme; tutarlı davranma; otoriter davranışlardan uzak olma; derste öğrencinin ön planda olmasını sağlama; yaratıcılık ve esneklik; gereken durumda ders planının dışına çıkabilme; düzenli, dakik olma; nazik, arkadaşça, toleranslı olma; korku ve gerginlikten uzak ders ortamı hazırlama; vücut dili, göz teması, jest ve mimiklerin etkin kullanımıdır.

Öğretim yöntemlerine ilişkin beklenen davranışlar ise; öğrencilerde ön bilgileri etkinleştirme; kendi kendine öğrenmeye teşvik; grup çalışmalarına yer verme; tartışma ve fikir alışverişine yönlendirme; öğrenciye yeterli süre tanıma; görsel ve teknolojik materyal kullanımı; öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate alma; derste özgün metin kullanımı; dilbilgisi kurallarını dolaylı olarak, tümevarım ve buldurma yöntemiyle verme; yeni sözcükleri metin ya da cümle içinde verme; yeni sözcük açıklarken vücut dilinden yararlanma; öğrenci hatalarını yine öğrencilerle birlikte düzeltme; "Sonuç" değil "süreç" değerlendirme; çoklu değerlendirme (Proje-sunum-portfolyo-grup çalışmaları vb.); öğrenciye öz değerlendirme becerisi kazandırmaktır.

Yapılandırmacı anlayışa göre, her öğretmenin olduğu gibi yabancı dil öğretmenin de alan bilgisinin yanı sıra sınıftaki yeni rolünü üstlenmesi beklenmektedir. Hatta diğerlerinden farklı olarak öğrencilerin dil öğrenme motivasyonlarını artırma, onları cesaretlendirme, hedefleri konusunda bilinçlendirme ve duruma göre uygulayacağı sınıf yönetim modelleri sayesinde öğrenciye daha rahat ve olumlu öğrenme ortamı oluşturma gibi konulardan da sorumludur. Bu açıdan bakıldığında öğretmenin yapılandırmacılığa uygun olarak geliştireceği sosyal ve metodik davranışlarının öğrenme ortamını belirlediği ve olumlu öğrenme ortamı oluşturulmadıkça alan bilgisinin asla istenilen düzeyde verilemeyeceği anlaşılmaktadır.

Öğretmen yetiştiren Eğitim Fakültelerinde de programların yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak yeniden düzenlenmesi, öğretmen adaylarının bu yaklaşımla tanıştırılması ve onların öğretmen olarak çalışmaya başladıkları okullarda bu yeni yaklaşıma ayak uydurabilmeleri açısından önem taşımaktadır. İlk ve ortaöğretim okullarında görev yapan

Almanca öğretmenlerinin profilleri farklıdır. Söz konusu okullarda Eğitim Fakültelerinin Almanca Öğretmenliği Anabilim Dallarından mezun çok az sayıda öğretmen görev yapmaktadır. Edebiyat Fakültelerinin ilgili bölümlerinden mezun olup öğretmenlik formasyonu almış Almanca öğretmenleri de bulunmaktadır. Çalışan Almanca öğretmenlerinden bir kısmı ise, Almanca öğretmenliği bölümlerinden mezun olup 90'lı yıllardan 2000'li yıllara kadar Türkçe veya İngilizce öğretmeni olarak çalışmış öğretmenlerdir. Çeşitlilik gösteren bu Almanca öğretmen profilinin yeni yapılandırmacı yaklaşıma uyumlarının araştırılması gerekmektedir.

Bu çalışmada ise, “Anadolu Liselerinde görev yapan Almanca öğretmenleri, sınıf içi sosyal davranışları ve kullandıkları öğretim yöntemleri açısından, değişen güncel öğretmen yeterliliklerini taşıyor mu?” cümlesi problem cümlesi olarak tanımlanmış ve bu doğrultuda aşağıda belirtilen alt problemlere yanıt aranmıştır:

Almanca Öğretmeni; kültürlerarasılık bilincine sahip mi? Öğrencilerin öğrenme stratejileri arasındaki farklılıkları dikkate alıyor mu? Yabancı dil öğrenme sürecinde öğrencilere danışmanlık rolünü üstleniyor mu? Beden dilini etkin kullanabilme becerisine sahip mi? Öğretmen - öğrenci arasındaki etkileşime önem veriyor mu? Samimi bir öğrenme ortamı oluşturmak için çaba gösteriyor mu? Dersi planlarken yaratıcı davranıyor mu? Derse aktif katılım için öğrenciyi teşvik ediyor mu? Öğrenciye esnek ve hoş görülü davranıyor mu? Sınıf yönetimi konusunda güncel teknikleri kullanıyor mu? Öğrencinin bağımsız öğrenme becerisi geliştirmesi için yönlendiriyor mu? Öğrenme sürecini çoklu değerlendirme tekniklerini kullanarak değerlendiriyor mu? Mesleki yeterliliklerini geliştirmeye devam ediyor mu?

Bu alt problemleri taşıyan çalışmanın amacı, Anadolu Liselerinde görev yapan Almanca öğretmenlerinin sınıf içi davranışlarını sosyal ve yönetsel açıdan değerlendirmek ve bu davranışların öğrenme ortamına olumlu-olumsuz etkilerini tartışmaktır. Çalışmada ayrıca Almanca öğretmenlerinin mesleki sorunlarına dair görüşlerinin alınması ve bu sorunların sebeplerinin araştırılması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmanın evrenini 2010-2011 ders yılında Anadolu Liselerinde görev yapan Almanca öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, öğretmenlerin mesleki becerileri açısından kendilerini değerlendirmesi için anket, alandaki problemlerin sorgulanması için röportaj ve ders içi durumların saptanabilmesi için gözlem tekniği tercih edilmiştir. Anket 233 öğretmene uygulanmış, röportaj 34 öğretmen ile birebir gerçekleştirilmiş, ayrıca 8 öğretmen 4'er saat izlenerek toplam 32 ders saati gözlem yapılmış, gözlem öncesi hazırlanan kontrol listesi ile veriler sağlanmıştır. Böylece çalışmada nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılarak üçlü değerlendirme yapılmıştır. Çünkü çalışmalarda “tahmin edilemeyen sonuçların keşfedilebilmesi için nitel araştırma yöntemleri önerilir” (Oswald, 2010).

2.1. Anket

2.1.1. Veri Toplama Aracı

Çalışmada ortaya atılan 13 hipotezi ispatlamak üzere öğretmen yeterlilikleriyle ilgili bir anket hazırlanıp uygulanmıştır. Bir anketin güvenilir olması için Alfa değerinin en az 0.80 olması gerektiği gerçeğinden hareketle, 0.89 Alfa değeri hesaplanan bu anket geçerli kabul edilmiştir.

Anket formu, ilk bölüm 8 profil belirleme sorusu ve ikinci bölüm 39 sosyal ve yönetsel davranışlara ilişkin soru olmak üzere Almanca öğretmenlerine yönelik hazırlanmış toplam 47 sorudan oluşan 5'li likert ölçeği formatındadır. Katılımcılardan bu bölümdeki ifadeler için “her zaman, sık sık, bazen, nadiren, hiçbir zaman” seçeneklerinden kendilerine en uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

Bu seçeneklerin aritmetik ortalama değerleri aşağıdaki şekildedir:

Aritmetik Ortalama - Seçenekler

1.00-1,80:	hiçbir zaman
1,81-2,60:	nadiren
2,61-3,40:	bazen
3,41-4,20:	sık sık
4,21-5.00:	her zaman

Ortaya atılan hipotezlerin doğruluğunu ispatlamak için ulaşılmaması gereken aritmetik ortalama bu araştırma için en az 3,41 olarak tespit edilmiştir. Çünkü öğretmenin araştırma sırasında sorgulanacak davranışları “sık sık ve her zaman” aralığında sergilemesi beklenmektedir. Hipotezlerin evrene ne derece genellenebileceğini ise anlamlılık düzeyinin, önceden tespit edilen “p – değeri”nden yüksek veya düşük olması belirleyecektir. Bir testin gücü ve güvenilirliği, diğer faktörler yanında seçilmiş olan anlamlılık-hata düzeyine de bağlıdır (Bortz, 2005). Araştırmada bu düzey “p= 0.05” olarak belirlenmiştir.

2.1.2. Katılımcı Profili

Araştırmaya Türkiye çapında her coğrafi bölgeye homojen dağılımlı 36 farklı ilden 125’i kadın 106’sı erkek olmak üzere toplam 233 Almanca Öğretmeni katılmıştır, 2 katılımcı formda cinsiyet belirtmemiştir. Türkiye’de Anadolu Liselerinde görev yapan toplam Almanca Öğretmeni sayısı 1064’dür. İllerden ankete katılan öğretmen sayısı, o ilde çalışan Almanca öğretmeni sayısı ile doğru orantılı değişim göstermiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler yaş aralıklarına göre gruplandırıldığında sadece 10 katılımcının 21-25 yaş, buna karşılık 113 katılımcının 40 yaş üzeri olduğu görülmüştür. Benzer şekilde mesleki deneyim açısından yapılan gruplandırmada sadece 6 katılımcının 0-1 yıl mesleki deneyim aralığında olduğu, 139’unun 6-15 yıl ve sadece 16 katılımcının 20 yıl üzeri meslek deneyimine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum ülkemizde Almanca öğretmeni ihtiyaç sayısının azlığı gereği, Almanca öğretmeni adaylarının mezuniyetlerinin ardından Almanca öğretmeni olarak değil, Türkçe, İngilizce veya sınıf öğretmeni olarak atanmaları ve ancak uzun yıllar bu alanlarda öğretmenlik yaptıktan sonra alan atamalarının gerçekleşmesinden kaynaklanmaktadır.

2.1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

2010-2011 öğretim yılı güz döneminde Anadolu liselerinde çalışan Almanca öğretmenlerine uygulanmak üzere, araştırma için hazırlanmış olan 500 adet anket formu okullara gönderilmiştir. Ancak ankete katılım zorunlu olmadığı için ve Türkiye genelinde 1064 Almanca öğretmeni Anadolu Liselerine görev yaptığı için bu formların sadece 235’i (%45) geri dönmüştür. Katılımcı profilinin evreni yansıtıp yansıtmadığını anlamak için geri dönen formların şehirlere göre dağılımı hesaplanmıştır. Anket sonuçlarının değerlendirmesi SPSS 15,0 (Statistical Package of Social Sciences) programında yapılmıştır. Değerlendirme için önce katılımcı yanıtları sisteme kodlanmış, sonra sonuçlar frekans - yüzde olarak tablolarda gösterilmiş ve tablo altlarında açık yorumları yer almıştır. Verilerin cinsiyete göre gösterdiği farklılıklar “t test”, yaşa göre farklılıkları ise “Anova test” uygulanarak elde edilmiştir (Janssen & Laatz, 2007).

2.2. Görüşme

2.2.1. Veri Toplama Aracı

Çalışmanın bu bölümünde, Almanca öğretmeni sorunlarını saptamaya ve bu sorunların sebeplerine dair öğretmen görüşlerini ortaya koymaya yönelik nitel yöntem tercih edilerek, görüşme yöntemiyle 34 Almanca öğretmenin birebir görüşme yoluyla fikirleri alınmıştır.

Önce katılımcı profilini belirlemek için kişisel bilgileri sorulmuştur:

1. Kaç yıldır öğretmen olarak ve kaç yıldır Almanca öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?
2. Şu anda hangi ilde görev yapıyorsunuz?
3. Hangi Fakülteden (Eğitim Fakültesinden mi, Fen Edebiyat Fakültesinden mi) mezunsunuz?

Daha sonra aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Anadolu Liselerinde Almanca öğretimiyle ilgili;

1. Sizce uygulamadaki sorunlar ve eksikler nelerdir?
2. Öğrenciden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
3. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
4. Ders araç-gereçleriyle ilgili sorunlar nelerdir?

2.2.2. Katılımcı Profili

Araştırmaya Kayseri, Ankara, İstanbul, Mersin, Antalya, Erzurum olmak üzere toplam 6 ilde Anadolu Liselerinde görev yapan, 21 bayan 13 erkek toplam 34 öğretmen katılmıştır. 9 öğretmen, Fen – Edebiyat Fakültesinden ve 25 öğretmen Eğitim Fakültesinden mezun olmuştur. Öğretmenlerin toplam öğretmenlik deneyim ortalamaları 16 yıl, Almanca öğretmeni olarak mesleki deneyim ortalamaları 7,5 yıldır. Öğretmenler Türkçe, İngilizce ya da sınıf öğretmeni olarak çalışırken, ihtiyaç durumunda okullarında ve çevre okullarda Almanca derslerini yürüttüklerini belirtmişlerdir.

2.2.3. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve yorumlanmıştır. İçerik analizine göre nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir; “Verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre organize edilmesi ve tanımlanması, bulguların yorumlanması” (Yıldırım ve Şimşek, 2000). Pilot görüşme ile soruların açıklık ve anlaşılabilirliği kontrol edilmiştir. Verilerin kayıt işlemi ses kayıt cihazı kullanılarak yapılmış, her bir görüşme 15-20 dk. sürmüştür. Analiz öncesi, çalışmanın geçerli ve güvenilir olabilmesi için üye denetimi yöntemi (Punch, 2005) uygulanmıştır. Ses kayıtları görüşme döküm formuna aktarıldıktan sonra 5 katılımcı kendi görüşmesini kontrol etmiştir. Veri analizinde her katılımcı için bir kod (D1, D2...) kullanılmıştır. Temalar için de kodlar geliştirilmiştir. Örneğin ders kitabı sorunu için, terimin Almanca başlıklarından hareketle LP kodu kullanılmıştır. Her bir görüşme içerisinde kullanılan farklı kod dizinlerinden aynı anlamı ifade edenler yeniden gruplandırılarak ortak temaların oluşturulması sağlanmıştır. Öncelikle kendi içlerinde değerlendirilen görüşmeler sonradan karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş, aynı anlamı ifade eden kodların ortak olanları tema başlıkları altında toplanarak frekansları hesaplanmıştır. Verilerin sunumunda, öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

2.3. Gözlem

2.3.1. Veri Toplama Aracı

Veriler, araştırmacı tarafından, belirlenen hipotezleri ispatlamaya yönelik sınıf içi öğretmen davranışlarını ölçmek üzere hazırlanan kontrol listesiyle sağlanmıştır. Kontrol listesinin geçerliliğini sınamak için, gözlem aşamasına geçmeden önce bir ders saati pilot uygulama yapıp gerekli düzeltmelerden sonra uygulanmıştır. Bir gözlem formunun

kullanılması, gözlemi tek bir gözlemcinin öznel yorumlarından bağımsızlaştırarak, nitel araştırmada elde edilen verilerin kontrol edilebilirlik ve karşılaştırma yapılabilirlik derecesini artırır (Atteslander, 2003).

2.3.2. Katılımcı Profili

Araştırmanın bu bölümü, araştırmacının yaşadığı şehir olan Kayseri'deki Anadolu Liselerinde çalışan Almanca öğretmenlerinin ders içi davranışlarının gözlem sonuçlarını içermektedir. Araştırma süresince 5'i bayan 3'ü erkek toplam 8 Almanca öğretmeni kontrol listesi kullanılarak gözlemlenmiştir. Katılımcılar, Almanca Öğretmenliği Bölümü mezunudur ve öğretmenlik mesleğinde deneyimleri ortalama 17 yıldır, ancak Almanca öğretmeni olarak çalıştıkları süreye bakıldığında bu süre ortalama 9 yıl olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Araştırmanın bu bölümünde 8 Almanca öğretmeni 4'er ders saati olmak üzere toplam 32 ders saati, farklı günlerde ve sadece 10. ve 11. sınıf derslerinde gözlemlenmiştir. Ders sırasında öğrencilerin ve öğretmenin dikkatini dağıtmamak amacıyla sadece dersin ilk 15 dakikasında görüntü alınmıştır. Gözlem sırasında her bir öğretmen için "DaF-L1, DAF-L2..." kodları kullanılmış, tarih, saat, sınıf gözlem formuna not edilmiştir. Gözlem formları önce birbirinden ayrı değerlendirilmiş ve istenen davranış şekillerinin ders saati içinde gözlenme sıklığı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Sonraki aşamada ise bütün gözlem formlarında yer alan davranış şekillerinin sıklığı ve toplam yüzdesi tespit edilmiştir. Sonuçlar bir tabloda gösterilerek yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

1. Araştırma bulguları, katılımcı Almanca öğretmenlerinin kültürlerarası bilince sahip olduklarını ortaya koymuştur. Çünkü ilgili hipotezin aritmetik ortalaması 3,86 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca anlamlılık düzeyinin 0,05 ten yüksek olmaması bu sonucun tesadüfen elde edilmediğini ve bulgunun Anadolu Liselerinde çalışan Almanca öğretmenlerinin tamamına genellenebileceğini göstermektedir.
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin her ne kadar öğrencilerin öğrenme stratejileri ile farklılıklarını dikkate aldığı tespit edilse de (A. Ort.: 3,51) bu iddia Anadolu Lisesi'ndeki tüm öğretmenlere genellenememiştir. Çünkü anlamlılık düzeyi seçilmiş olan p değerinin üzerinde bulunmuştur ($p = 0,06 > 0,05$).
3. Ek olarak öğretmenin yabancı dil öğrenim sürecinde danışmanlık rolünü üstlenmesi konusundaki hipotez bu araştırma çerçevesinde ispatlanmıştır. Çünkü hipotezin aritmetik ortalaması 3,49 olarak hesaplanmıştır. Fakat bu bulgu Türkiye'ye genellenemez, çünkü p değeri 0,07'dir.
4. Bu araştırma çerçevesinde Almanca öğretmenlerinin beden dilini etkin kullanımı konusunda yeterli olduğu da doğrulanmıştır. Çünkü araştırma bulgularına göre bu hipotezin aritmetik ortalaması 3,75'tir. Ayrıca p değeri 0,05'ten daha küçük olduğu için bu bulgu da Türkiye'ye genellenebilir.
5. Araştırma bulguları, katılımcı Almanca öğretmenlerinin öğretmen- öğrenci iletişimine önem verdiklerini göstermiştir, çünkü bu hipotez 4,46 değerinde yüksek bir aritmetik ortalama sahiptir. Ayrıca Türkiye'deki Anadolu Liseleri'ne genellenebileceği p değerinden anlaşılmıştır.
6. Almanca öğretmenlerinin samimi bir öğrenme ortamı oluşturma hipotezi bu araştırma çerçevesinde ispatlanamamıştır. Çünkü aritmetik ortalaması tespit edilmiş olan 3,41'den daha düşük çıkmıştır (A. Ort.: 3,30).

7. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak, Almanca öğretmenlerinin dersin işlenişinde yaratıcı bir tutum sergiledikleri öne sürülebilir. Bunu 3,78 değerindeki yüksek bir aritmetik ortalama göstermektedir. P değeri de bu bulgunun Türkiye'ye de genellenebileceğini göstermiştir.
8. Araştırmaya göre, öğrencilerin motive edilmesi konusunda Almanca öğretmenlerinin yeterli olduğu tespit edilmiştir. Bunu 3,98 değerindeki aritmetik ortalama ve 0.00 düzeyindeki p değeri ispatlamaktadır.
9. Bulgulara göre öğrenciler Almanca dersinde hata yapmaktan çekinmemektedir. Bu bulgu Almanca öğretmenlerinin öğrencilere karşı esnek ve hoşgörülü bir tutum sergilediklerini göstermektedir; ayrıca bu bulgu da istatistiksel değerlere göre genellenebilir bir özelliğe sahiptir. Hipotezin aritmetik ortalaması 3,87 ve bulgunun p değeri 0.00'dır.
10. Bundan başka, araştırmaya katılan Almanca öğretmenlerinin sınıf yönetimi konusunda güncel teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Hipotezin aritmetik ortalaması 4,07'dir; ayrıca anlamlılık düzeyi ($p= 0.00$) bu bulguya tesadüfen ulaşılmadığını ve Anadolu Liseleri'ndeki bütün öğretmenler için geçerli sayılabileceğini göstermektedir.
11. Araştırmaya katılan Almanca öğretmenlerinin ifadelerinden hareketle, öğretmenlerin öğrencileri özerk öğrenmeye yönlendirdikleri anlaşılmaktadır. Bu bulgunun aritmetik ortalaması 3,50, anlamlılık düzeyi 0,03 olarak hesaplanmıştır ve geçerliliği ispatlanmıştır.
12. Ancak bulgular, Almanca öğretmenlerinin ölçme- değerlendirme alanında güncel teknikleri "ara sıra" (A. Ort.: 3,16) kullandıklarını göstermektedir. Buradan bu hipotezin ispatlanamadığı sonucu ortaya çıkmaktadır, çünkü hipotezin kanıtlanabilmesi için beklenen yeterliliklerde 3,41 değerinden büyük olan "sık sık" seçeneğinin işaretlenmesi gerekmektedir.
13. Elde edilen diğer bir bulgu ise, Almanca öğretmenlerinin "Mesleki Gelişim"e büyük ölçüde önem veriyor olmalarıdır; bu bulguyu ise 3,80 değerindeki hipotez aritmetik ortalaması ve 0.00 düzeyindeki p değeri ispatlamaktadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma ile 2010-2011 öğretim yılında Anadolu Liselerinde görevli Almanca öğretmenlerinin sınıf içi sosyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin davranışları değerlendirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Anadolu Liselerinde çalışan Almanca öğretmenlerine anket uygulanmış; alandaki sorunların saptanabilmesi için röportaj ve sınıf içi durum saptaması için gözlem tekniği tercih edilerek nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Türkiye genelinde Anadolu Lisesi Almanca öğretmenlerinin sınıf içi sosyal davranışları ve öğretim yöntemlerine ilişkin nitel ve nicel araştırmalarla öğretmenlerin güçlü ve özellikle zayıf yanları ile ihtiyaçları belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları, Almanca öğretmenlerinin, sınıf içi davranışların önemini bilincinde olduklarını ve vücut dilini etkin kullanabildiklerini, öğrenci-öğretmen etkileşimine önem verdiklerini, dersin hazırlık ve işlenişinde yaratıcı olduklarını, öğrencilerin derse katılımını teşvik ettiklerini, öğrencilere karşı esnek ve hoşgörülü davrandıklarını, sınıf yönetiminde güncel teknikler kullandıklarını, derste öğrencilerin özerk öğrenme yeteneklerini geliştirecek etkinliklere yer verdiklerini, kültürlerarası bilince sahip olduklarını ve meslek bilgi ve becerilerini geliştirecek etkinliklere katılma isteğini taşıdıklarını göstermektedir.

Ayrıca elde edilen sonuçlar, öğretmenlerin zayıf ya da eksik olarak tanımlanabilecek bazı özelliklerini de ortaya koymuştur. Sıcak bir öğrenme ortamı oluşturma, öğrencilerin öğrenme stratejileriyle ilgili farklılıklarını dikkate alma ve sınıfta danışman rolü üstlenme konularında başarılı olamadıklarını, ayrıca yapılandırmacı yaklaşımın gerektirdiği gibi süreç değerlendirmeye

yönelik portfolyo, sunum, performans ve proje ödevlerini sıklıkla kullanmadıklarını da göstermiştir. Bu araştırmaya katılanların tamamına yakını yıllarca sınıf öğretmeni, Türkçe veya İngilizce öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra Almanca öğretmeni olarak atanmıştır. Geçen bu zaman içinde, mesleki alan bilgisi ve yabancı dil öğretmenin sahip olması gereken yeterlilikler açısından kayıp yaşamışlardır. Özellikle bu profilde olup halen çalışan Almanca öğretmenleri açısından hizmet içi eğitim seminerlerinin oldukça önem taşıdığı görülmektedir. Bu konuda aşağıdaki öneriler uygun görülmüştür:

1. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çalışan bütün öğretmenlere olduğu gibi yabancı dil öğretmenlerine de Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından belirli aralıklarla hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmektedir. Bu seminerlerin düzenli aralıklarla ve öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarına uygun, yeni öğretim programlarının hedeflerine ve uygulamalarına odaklı olarak kapsamlı ve nitelikli bir şekilde yapılandırılması gerekmektedir.
2. Öğretmenlerin sadece il içinde değil il dışındaki seminerlere de katılmalarının teşvik edilmesi, yenilikleri yakından takip edebilmeleri açısından önem taşımaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin önerileri doğrultusunda, ülke çapında daha yaygın ve sık seminerlerin yapılması ve Ankara’da düzenli aralıklarla seminerler düzenlenmesi, ayrıca teknolojiye yararlanılarak on-line geliştirme eğitimleri verilmesinin hem bu konuda maliyeti düşüreceği hem de öğretmenlerin mesleki performansında daha yaygın, daha düzenli ve olumlu gelişmeler sağlayacağı düşünülmektedir.
3. Hizmet içi eğitim seminerlerinin içeriğinin değişen öğretmen rolü, özerk öğrenme ve bununla birlikte değişen ders içi teknikler ve etkinlikler, materyal geliştirme ve kullanımı ve yeni ölçme değerlendirme yöntemlerine göre yeniden yapılandırılması ve düzenlenmesi gerekmektedir.
4. Eğitim Reformları kapsamında sadece ilköğretim ve lise düzeyinde değil, üniversitelerin Eğitim Fakülteleri ders programlarında da yapılandırmacı, öğrenci odaklı yaklaşım dikkate alınarak yeniden düzenlenmeler yapılması, Eğitim Fakültesi öğrencileri açısından yararlı olmuştur. Ancak programa eklenen derslerin öğretmen adaylarının etkin katılımıyla yürütülmesi, materyal geliştirme yeteneği, birçok duyu organına hitap eden, çoklu zekâ kuramına uygun malzeme seçimi ve uyarlamalar yapabilme becerisi kazanmalarını sağlayacaktır.
5. Öğretmen adaylarının iki yarıyıl süren okul staj süreçlerinin de meslek yaşamına katkısı büyüktür. Bu nedenle okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine özel önem verilmelidir. Diğer taraftan, değişen yabancı dil eğitimi yöntem ve teknikleri ile öğretmenin üstlenmesi gereken yeni rol, stajyerler vasıtasıyla okullara kazandırılabilir.
6. Öğretmenler bilgilerini yenilemek için yurtiçi ve yurtdışı seminerlere katılmak istediklerini, ancak bu anlamda fırsatların çok sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca bu tür seminerlerin belirli şehirlerde yapıldığını ve bu nedenle sürekli aynı kişilerin katıldığını söylemişlerdir. Seminerlerin yeri, zamanı ve içeriği katılım durumunu belirleyen unsurlardır. Seminerler, alanında uzman kişiler tarafından yürütülmeli, yeni öğretim teknikleri uygulamalı olarak gösterilmelidir. Özellikle yabancı dil öğretmenlerinin, öğrettiği dille ilgili olarak yabancı ülke deneyimi yaşaması önemlidir; bu konuda örneğin „Lingua und Comenius“ programlarına katılımları teşvik edilmelidir.
7. 2000’li yıllardan bu yana okullarımızda birinci yabancı dil olarak İngilizce okutulmaktadır. Almanca, daha çok ikinci yabancı dil konumundadır. Bir yabancı dil bilen öğrencinin aynı dil grubundan başka bir dili, benzerliklerden hareketle daha kolay öğrenebilmesi nedeniyle Almanca ders kitaplarının öğrencilerin İngilizce bilgilerinden yararlanılabilecek şekilde yazılması uygun görülmektedir.
8. Bilimsel çevreler, yabancı dilin erken yaşlarda daha etkin bir şekilde öğrenilebileceğini sadece tartışmakla kalmayıp kanıtlamışlardır. Bu nedenle günümüzde birçok ülkede

öğrenciler yabancı dil öğrenimine küçük yaşlarda başlamaktadır. Ülkemizde de birinci yabancı dilin yanı sıra ikinci yabancı dil öğretimine ilköğretim düzeyinde başlanması bu avantajı kullanabilmek açısından önem taşımaktadır.

5. KAYNAKLAR

- Atteslander, P. (2003): Methoden der empirischen Sozialforschung. 10. neubearbeitete und erweiterte Auflage. Berlin: Walter de Gruyter V.
- Bortz, J. (2005). Statistik: Für Human- und Sozialwissenschaftler (6. Auflage). Heidelberg: Springer.
- Deryakulu, D. (2001). *Yapıcı Öğrenme Sınıfıta Demokrasi*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Dörig, R. (2003). *Handlungsorientierter Unterricht-Ansätze, Kritik und Neuorientierung aus bildungstheoretischer, curricularer und instruktionspsychologischer Perspektive*. Stuttgart und Berlin: WiKu- Verlag.
- Hein, G. E. (1991). Constructivist Learning Theory, International Committee of Museum Educators Conference, Jerusalem Israel, 15–22 October. www.exploratorium.edu.tr.
- Janssen, J. & Laatz, W. (2007). *Statistische Datenanalyse mit SPSS für Windows*. Berlin: Heidelberg Springer.
- Lorsbach, A. & Tobin, K., (1997). Constructivism as a Referent for Science Teaching, National Association for Research in Science Teaching (NARST), San Francisco.
- Oswald, H. (2010). Was heißt qualitativ forschen? Eine Einführung in Zugänge und Verfahren. In: Barbara Friebertshäuser, Antje Lange und Annedore Prengel (Hrsg.), *Handbuch Qualitative Forschungsmethoden in der Erziehungswissenschaft* (S.183-201). Vollständig überarbeitete Auflage.: Weinheim, München: Juventa.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş. Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev: D. Bayrak, B. Arslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitapevi Yayınları.
- Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı Kuram ve Öğrenme Öğretme Süreci, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8. 1–2, 68–75.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

SOCIAL AND INSTRUCTIONAL BEHAVIORS OF TURKISH GERMAN LANGUAGE TEACHERS AT ANATOLIAN HIGH SCHOOLS

In the education reformation process that started in 1997 with the beginning of eight year long compulsory education in Turkey, recent improvements have been adopted by education faculties. In this regard, application and professional competence instead of the accumulation of information have been the new focus of education, and this change has been reflected in the general quality and quantity of related lessons since 1998. Furthermore, ever since the constructivist approach adopted in the education system in 2005-2006, “teaching” has been replaced by “learning”, and the “student” has become center of education. In this new understanding of education, the foreign language teachers' role in the classroom has witnessed a huge amount of change as a result.

The purpose of this study under the title “Social and Instructional Behaviors of Turkish German Language Teachers at Anatolian High Schools” is to assess in-class behaviors of German language teachers working at Anatolian High Schools, which put emphasis on foreign language education, in terms of social and methodological aspects, and to discuss both the positive and negative effects of these behaviors over the learning environment. Furthermore, this study also aims to gather information about professional problems that German language teachers go through, and to seek the sources of these problems. Research universe of this study includes German language teachers working at Anatolian High Schools during the academic year of 2010 and 2011. Whereas a questionnaire was employed in order for teachers to evaluate themselves in terms of professional skills, interview and observation techniques were utilized in order to determine teachers' professional problems and in-class behaviors respectively. Therefore, both qualitative and quantitative techniques were simultaneously used.

During the research, a questionnaire has been applied to 233 teachers, a face-to-face interview done with 34 teachers, in addition to which 8 teachers have been observed in the class, German as second foreign language, for 4 hours per each teacher making up 32 hours of observation in the end, and by all these results a control list has been made to obtain data. Thus, qualitative and quantitative methods have been utilized to come up with an evaluation.

The results of this study done in Anatolian High Schools have presented the weaknesses and strengths of German language teachers in their field of expertise, and pointed out what they needed to work on. Qualitative and quantitative research data have been linked, evidence has been interpreted, and suggestions for future improvements have been made to teachers and related institutions based on the results.

Because findings have revealed that German language teachers can actively use the body language, value the interaction between students and teachers, are creative in both preparing and teaching the class, encourage student participation, are tolerant and flexible with their students, make use of modern techniques during class management, include activities that promote autonomous learning, have intercultural conscious, and are eager to participate in professional development activities, they are well aware of the importance of teachers' in-class behaviors in foreign language teaching.

However, German language teachers have also been identified to be weak in building a warm classroom environment, in noticing the differences among students' learning strategies, and in taking the role of an advisor in the classroom. Moreover, results have shown that German language teachers rarely make use of process evaluation tools such as portfolio, presentation, performance and project assignments although these techniques provide learning through experience, which is a requirement of constructivist teaching approach. According to constructivist approach, anything learned can be retained for a long time only under these conditions. Therefore, German Language teachers should improve their professional competence in accordance with the new trends in foreign language teaching, and should actively use them during the classes. The foreign language teachers have to ensure the flow of activity in the classroom, as deduced from the study results. The research outputs have been presented to the educational institutions with advices in terms of the results of this study. Now, the importance of teaching materials utilized by the teachers should also be emphasized.

Teaching materials support the learning process by embodying it, adding diversity to it, and making the given information more comprehensible and easier to visualize. One must give priority to teachers' attendance to and participation in constructivist seminars and activities aiming to increase students' motivation to learn by themselves using appropriate tools and methods. The constructivist approach needed to improve the quality of education requires the organization of the learning environment and the utilization of the right teaching materials.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information:

Demir, A. ve Genç, A. (2013). Anadolu lisesi Almanca öğretmenlerinin sosyal ve öğretim yöntemlerine ilişkin davranışları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, Özel sayı (1), 84-93.

Demir, A., Genç, A. (2013). Social and instructional behaviors of turkish german language teachers at anatolian high schools [in Turkish]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, Special issue (1), 84-93.